REVIEW: Antonio Momoc, Ionuț Butoi, Adriana Ștefănel, Dan Podaru (coord.), România protestelor – 2017: Piața Victoriei vs. Cotroceni. Interviuri de istorie orală

Romina SURUGIU

Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării
University of Bucharest, Faculty of Jornalism and Communication Sciences
Personal e-mail: romina.surugiu@fjsc.ro

REVIEW: Antonio Momoc, Ionuț Butoi, Adriana Ștefănel, and Dan Podaru (Eds.), Protests and Romania - 2017: Victoriei Square vs. Cotroceni. Interviews and Oral History

The oral history interviews in the volume România protestelor – 2017. Piața Victoriei vs Cotroceni surprise the reader from the first moment. Although it looks like a book about politics, it is, in fact, a book about the Romanian society of the last 50 years, about the pre-1989 world and its post-December evolution.

Keywords: oral history, life stories, postcomunist history

Volumul *România protestelor – 2017: Piața Victoriei vs. Cotroceni. Interviuri de istorie orală*[1] îl surprinde pe cititor încă din primul moment. Deși pare o carte despre politică, este, de fapt, o carte despre societatea românească a ultimilor 50 de ani, despre lumea de dinainte de 1989 și despre evoluțiile ei postdecembriste.

Cei patru coordonatori ai cărții (Antonio Momoc, Ionuț Butoi, Adriana Ștefănel, Dan Podaru), dar și cei unsprezece intervievatori (Alexandra Ene, Oana Stoica, Narcis-Florentin Neagoe, Andreea-Sânziana Stanciu, Miruna Isabella Ene, Maria Georgiana Hlușcu, Iuliana Georgescu, Anastasia Cristea, Teodora Dinu, Alina Mihaela Beșliu, Laura Ștefania Cojocaru) ne creează un cadru prin care putem înțelege de la firul ierbii cum anume s-a schimbat societatea noastră în ultimii ani, cum s-a scindat din pricini economice și cum s-a unit în chestiuni politice majore. Metoda de lucru este cea a poveștilor de viață prin interviuri de istorie orală, care permite desfășurarea unor narațiuni subiective, dar elocvente pentru a înțelege cum anume semnifică protagoniștii, în circumstanțele lor concrete de viață, evenimentele „istoriei mari".

Cartea cuprinde unsprezece interviuri, care pornesc de la un pretext: participarea oamenilor la protestele civice din ianurie-februarie 2017, organizate în Piața Victoriei (mitinguri împotriva corupției) și în

fața Palatului Cotroceni (proteste anti-prezidențiale). „Miza interviurilor (...) a fost aceea de a înțelege motivațiile profunde, reprezentările socio-politice, valorile, ideologia populară, mentalitatea, convingerile și percepțiile celor care s-au mobilizat și au participat la cele două proteste care au avut loc simultan", explică Antonio Momoc, unul dintre coordonatorii volumului în postfață (p. 331).

Intervievații sunt persoane cu vârste cuprinse între 59 și 84 de ani, femei și bărbați din mediul urban, care au studii liceale sau superioare. Coordonatorii au ales aceste interviuri dintr-o serie mai lungă, mizând nu pe ideea de a construi un eșantion reprezentativ pentru societatea noastră, ci pe aceea de a sonda în imaginarul colectiv. Au fost, astfel, preferați oameni maturi, nu tinerii, pentru a se putea crea o imagine mai clară a protestelor ca parte a unor evoluții politice, sociale și economice din ultimii 50 de ani. În chestiune nu este un singur fapt social (participarea la protest), ci viața pe care au dus-o participanții înainte de protest. Astfel că interviurile ne aduc informații despre opțiuni de viață, trasee în carieră, mobilitatea socială (pre și postdecembristă), opiniile politice (pro sau contra monarhie, pro sau contra comunism, pro sau contra liberalism, pro sau contra Iliescu/Băsescu/Iohannis/PSD/PNL etc).

Respondenții fac parte din clase profesionale create de regimul comunist; în majoritatea cazurilor fiind vizibilă mobilitatea inter-generațională. În orice caz, este vorba despre persoane care au cunoscut o îmbunătățire a statusului social înainte de 1989. Este interesant că într-unul din interviuri regăsim o critică deja comună asupra comunismului: „Bineînțeles ca noul sistem, socialismul, a distrus atât oamenii cât și tradițiile sau cultura pe care le creaseră societățile anterioare" (p. 41) reluarea butadei lui Petre Țuțea despre comunism ca „cea mai are aflare în treabă" din istoria României (p. 47). Acest discurs co-există cu o istorie familială în care atât părinții, cât și subiectul, au avut cariere profesionale ascendente și au beneficiat de recompense importante, cum ar fi apartamente repartizate în zone rezidențiale. Ceea nu se transferă într-o percepție pozitivă asupra societății de după 1989. Același respondent spune despre capitalismul autohton: „la început, lucrurile au evoluat lent, cu o oarecare atenție și chiar jenă din partea lor. Puțin mai târziu, bipezii mai obraznici urcați rapid pe crengile de mai sus au dezlănțuit un capitalism la fel de primitiv ca propriile lor ființe" (p. 62). Pierderea serviciului este resimțită ca un „șoc", iar stabilitatea ocupațională ca o „minune" (p. 65).

Așadar, acești oameni s-au s-au confruntat cu realitățile traumatice postcomuniste, încercând, totodată, să dea o explicație, un sens, transformărilor trăite. Democrația acestor ani este descrisă într-un specific deziluziei: „La 53 de ani îmi pierdeam locul de muncă pentru prima dată. Democrația capitalistă avea și această fațetă" (p. 65). Sau: „democrație pentru... pentru cine înțelege democrația asta, eu n-o înțeleg, asta pentru mine nu e democrație. Nu suntem egali în drepturi, niciunul" (p. 118). Este vizibilă integrarea în propria poveste de viață a unor narațiuni mediatice care capătă, retrospectiv, aspectul unei iluminări cognitive: „au început să apară tot felul de matrapaslâcuri care s-au făcut, atunci am deschis ochii și mi-am dat seama care era scopul, scopul era, ai văzut și tu că sunt felul de scandaluri și manageri de spitale și toate astea. Deci este ca și cum mi s-ar fi luat o pânză de pe ochi, m-am lămurit imediat" (p. 30). Interesant este că o explicație alternativă față de cea a „corupției" se regăsește inclusiv la cei care au participat la protestele din Piața Victoriei. Respondentul care avea viziunea critică asupra capitalismului primitiv autohton, din care am citat mai sus, și care e un caz rar de profesionist care a traversat, ocupațional, întreg spectrul acestor decenii – angajat la stat, la companii private românești și la multinaționale -, afirmă: „de cunoștințele mele tehnice nu mai este nevoie, pentru că România și-a distrus cu bună știință și cu intenție marea industrie. Am fost obedienți și am acceptat intențiile vestului" (p. 67). Un altul, participant într-un oraș de provincie la protestele împotriva guvernului, spune: „au închis combinate chimice, combinate siderurgice... pur și simplu, au luat șpagă și le-au închis. Lăsați... începând de la Iliescu, deci Iliescu e vinovat de la revoluție încoa" (p. 107).

Din multe interviuri, indiferent de orientarea ideologică, răzbate însă o nostalgie, uneori explicită, alteori implicită, față de perioada comunistă, dar și o dorință nemărturisită pentru a avea o solidaritate și coeziune socială în România. „Pe timpul comunismului făceai mai multe, cu ce munceai mai mult, cu atât erai mai bine văzut și îți dădea. Acuma poți să muncești până te bagă în pământ că aștia tot nu îți dă nimic", arată un intervievat, strungar de meserie (p.152), în timp ce altcineva remarcă „trăiam în comunism fără să avem cât de cât, cea mai vagă bănuială că este finit acest lucru, că se poate termina odată. Bine că înainte, toată lumea asculta Europa Liberă, au fost tot felul de mișcări de linie, a fost Brașovul în '87, dar nu s-au cuplat restul oamenilor" (p. 24-25). Sau, pur și simplu, există o percepție asupra calității relațiilor sociale dinainte de 1989: „fără ceartă, fără dușmănie, nu era dușmănie, nu era ceartă, nu... Nu se dușmănea lumea. Nu" (p. 77).

Această nevoie de solidaritate revine ca explicație pentru participarea la proteste: „în piață am observat că protestatarii erau uniți de aceleași sentimente, simțeam la fel" (bărbat, 63 de ani, din București, p.70). La nivel social, lipsa de solidaritate este explicată, de unii respondenți, prin distrugerea sindicatelor: „au spart sindicatele. Au făcut de-așa natură să nu mai aibă o... masă de, de oameni, să poată să iasă la un miting, să-și ceară niște drepturi. (...) Au spart sindicatele, nu mai avem sindicate, nu mai avem nimic. Sindicatul, aveam și noi sindicat. Și-era un drept. Ce să mai faci acuma? Din

ce să mai plătim pensii?" (p. 107).

Volumul surprinde, deci, istorii de viață, relatate cu bună-credință de oameni care își înțeleg condiția de prizonieri ai istoriei, dar și pe cea de supraviețuitori ai acesteia și învingători ai perioadei de tranziție de după 1989. Așa cum subliniază Zoltan Rostas, prefațatorul volumului, dar și deschizătorul de drumuri în realizarea de istoriei sociale din România, „folosirea interviului de istorie socială, dincolo de descoperirea vieții cotidiene, mai atrage atenția asupra necesității înțelegerii perspectivei subiective asupra vieții sociale, dimensiune neglijată sau chiar negată de istoria mare, obiectivă" (p. 6). Ne aflăm astfel în fața unei cărți-document social, care înregistrează povești personale, cu potențial de a furniza explicații sociale pentru evenimente majore din România postdecembristă.

Note:

1. Antonio Momoc, Ionuț Butoi, Adriana Ștefănel, Dan Podaru (coord.), *România protestelor – 2017: Piața Victoriei vs. Cotroceni. Interviuri de istorie orală.* Cuvânt înainte de Zoltan Rostas. Postfață de Antonio Momoc (Iași: Meridiane Print, 2019).

Bibliography:

Momoc, Antonio, Ionuț Butoi, Adriana Ștefănel, and Dan Podaru, eds. *România protestelor – 2017: Piața Victoriei vs. Cotroceni. Interviuri de istorie orală* [Protests in Romania – 2017: Victoriei Square vs. Cotroceni. Inverviews and Oral History]. Foreword by Zoltan Rostás. Afterword by Antonio Momoc. Iași: Meridiane Print, 2019.